

**VOLLE
BVK**
Met 15 gemeenten
en 32 mensen

De Leeragenda zegt over deze dag:

Onderwerpkeuze
Vier dagen voor zeven onderwerpen

Woensdag 9 maart Roermond:

- Kennismaking met Open Overheid, open data, diverse vormen van budgetparticipatie (budgetmonitoring, burgerbegroting, open spending, etc.)
- Interne proces: welke vraag stel ik aan mijn collega's

Dinsdag 12 April Antwerpen:

- Kennismaking proces burgerbegroting. Accent op laagdrempeligheid, energie, deelname van 'niet usuuls'
- Waar is burgerbegroting het antwoord op?

Woensdag 15 Juni Medemblik:

- Rol van de raad in het proces
- Doen en daden: hoe dan?

Woensdag 14 September Lelystad:

- Doorontwikkeling van pilot naar reguliere aanpak

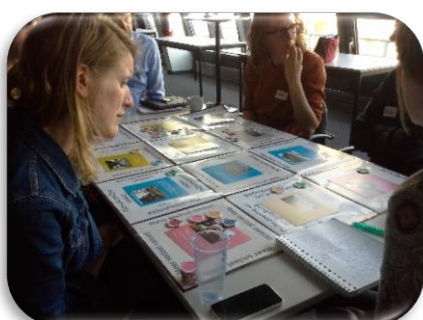
In **vogelvlucht** de stappen van de Burgerbegroting Antwerpen zoals projectleider Hanne Bastiaensen het presenteert:

De Burgerbegroting Antwerpen (10% van de begroting) is in 2014 gestart. Met een aanlooptijd van 5 maand is een proces ontworpen, zijn er achter de schermen zaken geregeld (geld, mandaten, etc.) en werkvormen bedacht en uitgevoerd. Uiteindelijk leidde dat in juni 2014 tot de finale van de eerste Burgerbegroting Antwerpen. Het totale traject kent 3 stappen:

1. In groepen kiezen bewoners de vijf belangrijkste thema's. Elk groepslid moet het eens zijn met deze vijf thema's.
 2. Uit stap 1 volgen 12 meest gekozen thema's. Op het zogeheten districtsforum verdelen bewoners in kleine groepen geld over deze 12 thema's.
 3. Op de 12 thema's kunnen bewoners projecten indienen die zij zelf uitvoeren of die door de gemeente uitgevoerd worden. Het fietsvriendelijk maken van een straat is bijvoorbeeld een taak voor de gemeente, maar komt wel voort uit de wens van bewoners.
- Tijdens het Burgerbegroting Festival kiezen bewoners uit alle ingediende projecten een top 5. Het project met de meeste stemmen wordt uitgevoerd, de andere zo veel als er budget is.

Op deze manier hebben de bewoners direct zeggenschap op de besteding van 10% van de begroting. Zo werd in 2015 het budget voor het thema 'langer thuis wonen' bijvoorbeeld vertienvoudigd door de burgerbegroting.

Nog meer?

Ziebijlage 1 waarin de stappen uitvoeriger staan beschreven.

Zie... de presentatie van Hanne Bastiaensen <https://prezi.com/awfibfothprm/leerkring-burgerbegroting/>

Waar is een burgerbegroting een antwoord op?

Dit is de wezensvraag. Welk vraagstuk in de lokale samenleving kan het best beantwoord worden met een burgerbegroting, omdat een burgerbegroting een aantal bijzondere eigenschappen heeft? Uit de Roermondsessies (9 maart 2016) kwamen er negen van dit soort vraagstukken naar boven.

1. Ondoorzichtige keuzes van de overheid (wat kost het, hoe wordt het afgewogen,...)
2. Bewonersopvattingen missen plek in beleid
3. Andere oplossingen gaan maken omdat we met minder geld moeten rondkomen
4. De raad en burgers staan te ver van elkaar bij maken van afwegingen
5. Te veel oplossingen zijn eenzijdig voor één beleidsonderdeel. Senseo-effect mist
6. Er is te weinig partnerschap tussen gemeente, inwoners en maatschappelijke partijen
7. Afnemend eigenaarschap: inwoners kunnen te weinig op basis van eigen ideeën/eigen kracht hun gemeenschap vorm geven.
8. Te veel oplossingen, en ook beleid, zijn standaard aanbod en sluiten niet aan bij bijzonderheid van de lokale mogelijkheden
9. Politici kunnen hun kortdurende politieke programma's niet afmaken omdat ze niet herkozen worden

Voor verdere uitwerking van deze vraagstukken zie bijlage 2

Een dirty quickscan onder de deelnemers levert het volgende op. Met een score op twee punten:

is sterk motief, en

krijg ik jeuk en kriebels van (en begin er beetje van te stomen)

5 😊	3 😊 3 😞	7 😊 5 😞	2 😊 3 😞	12 😊	17 😊	5 😊 1 😞	17 😊	1 😊 11 😞
Doorzichtig	Bewonersopvattingen	Anders met minder	Nabijheid Raad	Senseo oplossingen	Co-creatie	Zelfsturing	Lokale oplossingen	Hervervorming

In de scorereeks van motieven valt op dat het vooral gaat om het opzetten van een resultaatgericht proces gebaseerd op een **goede dialoog** tussen samenleving en politiek. En het zoeken van creatieve, betere, andere, **passende, lokale oplossingen** voor tal van onderwerpen in de samenleving.

Anders is in dit geval: een andere, productieve relatie aangaan tussen politiek en samenleving en met andere partijen dan de gebruikelijke ook andere oplossingen aanboren die we al kennen.

Een burgerbegroting wordt vooral gezien als hét antwoord op deze drie zaken:

- Besturen die je niet alleen en zeker niet centralistisch. Er is vraag naar partnerschap en co-creatie. De ruimte tussen de lokale overheid en inwoners bij het maken van oplossingen en maken van keuzes is te groot. Het besmet elkaar niet in positieve zin.
- Teveel oplossingen zijn gemiddeld en bijna het resultaat van massaproductie (zelfde speeltuin, tegels, dagbesteding,...). Daarmee raken ze vaak net niet de kern van het lokale probleem en ze benutten ook niet de lokale potentie en bronnen om er echt een lokaal passende oplossing van te maken. Vaak anders, creatiever maar passend.
- De overheid, maatschappelijke partijen, bewoners, maar ook anderen (bedrijven, instellingen, verenigingen, etc...) komen te weinig tot collectieve oplossingen of slimme samen-ideeën (Senseo-oplossingen). Te veel gericht op deelbelangen en op silodenken en daardoor ontstaan er geen optimale oplossingen. En is er veel non-creativiteit bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken.

Wat is een blad zonder

Wist Je?

.... de Representativiteitsvraag altijd gesteld wordt?

En dat er in een proces van burgerbegroting bijna altijd relatief veel mensen meedoen die niet georganiseerd meedoen in wijkoverleggen of aan inspraaksessies e.d. In Brazilië (Porto Alegre) is het onderzocht. Daar doen ruim meer lager opgeleiden mee dan het stedelijk gemiddelde. Zie grafiek.

In Antwerpen valt op dat er veel hoogopgeleiden mee en uit de groep 15-25 jr bijna niemand. Maar voor de rest was het een redelijke afspiegeling van de stad. Er is extra geïnvesteerd in het bereiken van groepen die niet makkelijk meedoen. Mn jongeren en mensen met kansarmoede. Dit vraagt hard werken maar ook snel resultaat. Want deze groepen doen nu volop mee en dat is ook te merken in de uitkomsten van de burgerbegroting. Zo zijn huiswerkbegeleiding en meer inzet voor jeugd, de topitems in 2016. In 2014 waren dat de onderwerpen veilige fietsstraten en meer voetpaden.

De extra inzet is vooral gericht op betere voorbereiding van deze groepen op wat ze te wachten staat (training, planning, enz.). En niet primair gericht op betere vorm van werving en ook niet op speciale op maat gemaakte bijeenkomsten voor deze groepen. Dat laatste is omdat de kern van de burgerbegroting er uit wordt gehaald als je groepen gaat isoleren van elkaar. Homogeniteit in groepen houdt de onverwachte uitwisseling tegen en daarmee ook onverwachte oplossingen en begrip om vanuit meerdere perspectieven naar een vraagstuk te kijken. Door goede werkvormen komen vreemden met elkaar in gesprek. Daardoor ontstaat er nieuwe kennis, nieuwe oplossingen en nieuwe verbanden.

....het gesprek met elkaar bijna net zo belangrijk gevonden wordt dan de einduitslag?

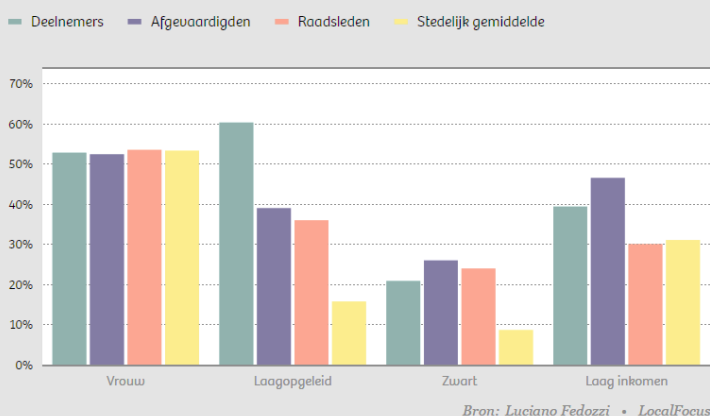
Het gesprek is een gesprek tussen bewoners en bewoners. Waarbij zoveel mogelijk groepen mee moeten doen omdat zo ook alle perspectieven meegewogen kunnen worden. Omdat het een bewoners-bewonersgesprek is, wordt de 'sense of urgency' ook directer ervaren. Niet als 'agenda' van een ander, maar als noodzaak of verlangen van bewoners. Daardoor voelt het betrouwbaar, ontstaat er vertrouwen en openheid om samen op te denken.

In Antwerpen wordt er bewust gekozen voor kleine gesprekstafels (6 mensen per tafel), zodat er een gesprek plaatsvindt en geen 'belangenstrijd'

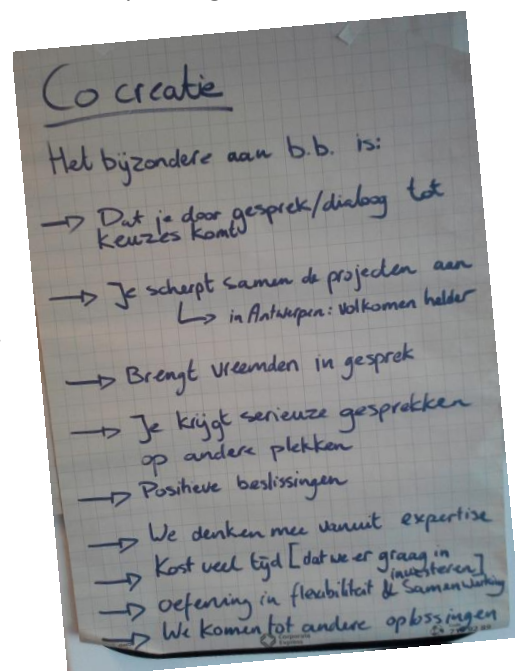
En één van de mooie dingen is "Het succes van de Antwerpse burgerbegroting was de blanke boze oma die bij aanvang haar handtas

Wie doet er mee aan het burgerbegroten in Porto Alegre?

Het aantal deelnemers, afgevaardigden en raadsleden versus het stedelijk gemiddelde

Bron: Luciano Fedozzi • LocalFocus

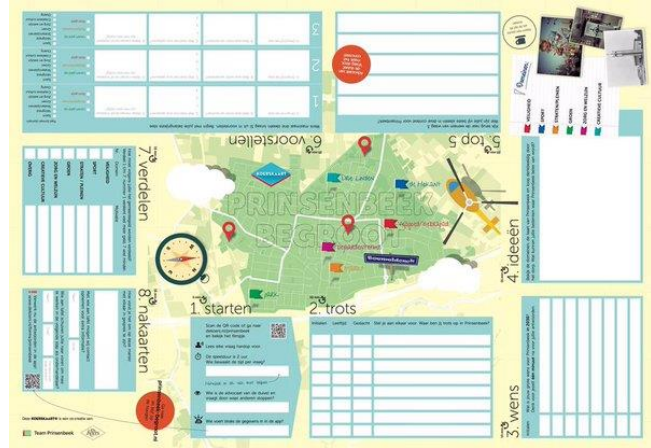
van Antwerpen over de burgerbegroting: <http://www.binnenlandsbestuur.nl/participatie-positivisme>)

... de werkvorm voor het gesprek allesbepalend is voor een goed resultaat?

De gesprekken zijn uitnodigend (je wilt iets van de ander weten, je bent geïnteresseerd in zijn of haar verhaal), gelijkwaardig, het is het meningsvormend (“je scherpt aan”) en je komt gaandeweg en heel smooth tot een besluit. Daardoor wordt het geen loopgravengedoe maar door het oplossingsgerichte ook geen wegkabbelende uitwisseling.

De burgerbegroting vraagt veel van mensen, daarom moeten de gesprekken ook goed voorbereid worden.

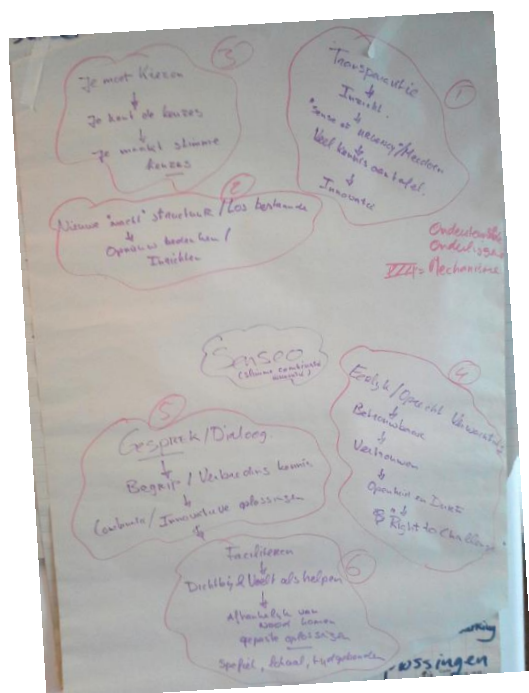
De Antwerpse werkvorm ‘dwingt’ dat je de afwegingen samen moet maken en tot op de euro nauwkeurig. De macht van een eenling wordt teruggebracht tot één. Het is heel transparant en niet beïnvloedbaar door externe partijen die toch zouden willen inmengeren. Het zijn merkbaar en zichtbaar de beslissingen van de bewoners. In Antwerpen is ook een online variant. Per ‘online-tafel’ doen er 30 mensen mee aan de discussie. Hun uitkomst telt ook als één gesprekstafel.

In Breda (Prinsenbeek) wordt ook van zo'n soort (net even anders) gespreksvorm gebruik gemaakt. De vorm kan volledig door bewoners worden uitgevoerd.
<http://www.prinsenbeek-begroot.nl/>

... je kunt kiezen voor het 90+10 model, maar ook voor iets anders?

Elke burgerbegroting (in wording) in Nederland en België ziet er anders uit. In Oldebroek kiezen inwoners binnen de 100%-vrije budgetruimte van hun dorp (woonomgeving) hoe ze het geld gaan inzetten en hoe ze de uitvoering zelf gaan organiseren. In Breda wordt er in de pilotperiode gewerkt met een virtuele som geld, gebaseerd op globale verdeling van al het geld over de wijken en dorpen. En in Oss (Geffen) wordt het totale begroting (€8,2 miljoen) ingezet met alle makkelijke, maar ook moeilijke beïnvloedbare ruimte er binnen.

In Antwerpen is er voor gekozen om het bestaande Collegeprogramma uit te voeren voor 90% van het budget. De overige 10% is burgerbudget. Die 10% gaat over positieve keuzes. Omdat de basis al geregeld is door het gekozen bestuur.

De 10% zijn echt bewonerskeuzes en zijn in praktijk niet beïnvloedbaar door de politiek (formeel wel omdat raad eindkeuze maakt). Op termijn kunnen de bewonerskeuzes wel invloed hebben op bv de verkiezingsprogramma's en de collegeprogramma's voor een nieuwe raadsperiode.

... kiezen ook afvallen betekent?

Het keuzeproces is transparant en iedere bewoner legt evenveel gewicht in de schaal. Ook de afwegingen tijdens de gesprekken zijn helemaal 'in control' door bewoners. Mensen zien niet alleen de keuzes, maar beleven ze vooral. Daardoor snappen ze waarom het ene onderwerp hoger komt te staan dan het andere. In de praktijk liggen de inwoners niet wakker van een ongewenste uitkomst. Bestuurders hebben er meer last van.

... de raad meedoet maar ook weer niet?

De raad doet volop mee. In de eerste plaats doordat ze een burgerbegroting als participatief medium inzet. Ze kan meedoen door ook mee te bouwen aan het proces, zoals in Breda. En raadsleden doen mee als inwoner. Aan het eind van het proces houdt ze de rol van budgeteigenaar. De raad neemt de eindbeslissing. Daarbij wordt van ze verwacht dat ze zich houdt aan de principes van de burgerbegroting ('bewoners kiezen'). Doet ze dat niet "dan is het met de burgerbegroting gedaan", aldus Hanne Bastiaensen.

In Oldebroek heeft de raad inmiddels geëvalueerd op het proces.

Toetspunten: eigenaarschap inwoners, kwaliteit oplossingen, relatie overheid-burger, burgerbegroting als instrument. De gehele raad zet het experiment verder door.

... anders zorgt voor anders?

De deelnemers aan de burgerbegrotingsprocessen zijn naast een groep van de 'bekende insprekers' ook veel nieuwe mensen. In Antwerpen bleek dat politiek gezien het vooral mensen waren die niet uit de bestaand traditioneel besturende politieke partijen kwamen, maar de nieuwe groeperingen (links of rechts speelde geen rol, nieuw wel). Ook vaak inwoners die denken in oplossingen, lijken zich te laten aanspreken. En omdat het bewust een heterogeen proces is van mensen die elkaar lang niet allemaal kennen, komen er ook 'heterogene' opvattingen en oplossingen. Dus eindelijk mag die muurschildering van een beroemde buurtbewoner op de muur of de fietsenrekken die hip gestyled zijn. Of huiswerkklassen die fris en vrolijk gedraaid worden door actieve inwoners.

"Je krijgt serieuze gesprekken op andere plekken" noemt een 'leerkringer' het. Daarmee is er ook een verschuiving in de machtsbalans: het komt meer buiten de overlegstructuur van bestuur en maatschappelijke groepen te liggen. En meer bij een tijdelijk netwerk van (vaak) kleine bouwers aan de lokale samenleving.

De burgerbegroting kan beter passende oplossingen realiseren. Maar dan moet de oepot hier wel rekening mee worden gehouden. Er zijn echter ook andere manieren om dit te realiseren, bv. right to challenge.
De burgerbegroting geeft echter wel de gelegenheid om als inwoner een grotere invloed uit te oefenen.

- Gratis advies inwoners
- Kennis elken inwoners
- Inwoners kijken anders dan ambtenaren
- Simpele vragen, simpel proces - Gemeente zorgt voor moeilijk
- "overgehanden" geld door goedkope processen lang naar inwoners - m
- Nieuwe brillen van inwoners - meer ideeën
- Solidariteit, inwoners leidt tot lagere kosten
- Minder regels voor inwoners en daarom meer mogelijk
- Zelfge maakt kan men op leveren, ook meer trots
- Transparantie kosten - bewustwording inwoners - Jansen

Begeleiding Leerkring:
Joop Hofman, Rode Wouw
Initiatief van Ministerie BZK, Open
Overheid en Rode Wouw

Joop Hofman, Rode Wouw
joophofman@rodewouw.nl

Traject burgerbegroting district Antwerpen

Sinds 2014 organiseert district Antwerpen een burgerbegroting. De inwoners van het district mogen autonoom beslissen over 10 procent van de totale begroting, of 1,1 miljoen euro.

De burgerbegroting van district Antwerpen is een burgerbegroting in stappen. In een eerste fase - de startmomenten - kiezen de deelnemers welke thema's ze belangrijk vinden voor het district. In een tweede fase - het districtsforum - verdelen ze 1,1 miljoen euro over de meest populaire thema's. In een derde fase kunnen inwoners projecten indienen voor de concrete besteding van dit budget. Het zijn ook weer de bewoners die nadien bepalen welke projecten worden effectief worden uitgevoerd.

1. startmomenten

- Deelnemers beslissen welke thema's ze belangrijk vinden voor het hele district.
- Elke tafel van zes deelnemers kiest bij consensus vijf thema's uit 93.
- De twaalf meest gekozen thema's gaan door naar het districtsforum.

Het doel van deze startmomenten is dat elke tafel van zes deelnemers tot consensus komt over de keuze voor vijf thema's die zij belangrijk vinden.

Op deze startmomenten vertrekken deelnemers van wat ze belangrijk vinden, wat er goed is en wat er beter kan. Elke deelnemer schrijft zijn ideeën over wat er goed is en wat er beter kan op kaartjes. Heel kort worden één voor één deze kaartjes overlopen.

Nadien worden de deelnemers gevraagd om maximaal tien ideeën te selecteren waar iedereen rond de tafel zich in kan vinden. In deze eerste discussieronde wordt duidelijk waar mogelijke overeenkomsten liggen, waar je de consensus moet zoeken.

In de laatste ronde van een startmoment moeten deelnemers meer strategisch denken. Deelnemers krijgen per tafel de mogelijkheid om te kiezen voor vijf thema's. Zij kiezen deze thema's uit een geheel van 91 thema's die samen alle bevoegdheden van het district omvatten. Deze thema's zijn algemener dan hele concrete projecten. Ze kiezen niet voor een concreet project bij hen voor de deur. Maar deze thema's zijn ook concreet genoeg om ervoor te zorgen dat deelnemers specifiek voor een aspect kunnen kiezen. Het thema 'groen' zou te algemeen zijn. Binnen dit beleidsdomein kan er gekozen worden voor 'pop-up parken', 'meer groen in straten', 'beter onderhoud van parken' enzovoort.

Op het startmoment moeten er prioriteiten bepaald worden. Meer investeringen in jeugd? Of toch in betere fietspaden? Bij deze keuze krijgen deelnemers zoveel mogelijk informatie die hen kan helpen bij het maken van beslissingen. Niet enkel krijgen ze – in grote lijnen – de begroting zoals die eruit ziet zonder de tien procent van de burgerbegroting. Ook krijgen ze van elk thema de kostprijs. Elk thema heeft een kaartje. Op de achterkant staat de kostprijs. Zo leren de deelnemers bij 'groen in straten' hoeveel een boom in de straat kost (inclusief het weer aanwerken van de stoep), of leren ze bij het thema 'beter voetpaden' dat een voetpad opnieuw aanleggen 120 euro/m kost.

Elk groepje kiest voor vijf thema's bij consensus. Dit betekent dat iedereen aan de tafel akkoord moet zijn, dat die tafel die specifieke vijf thema's afvaardigt voor het districtsforum.

2. Districtsforum

- Elke tafel van acht deelnemers verdeelt bij consensus 1 miljoen euro.
- Het geld wordt verdeeld over de twaalf populairste thema's uit de startmomenten.
- Het resultaat van de burgerbegroting is het gemiddelde van alle tafels.

In een tweede grote stap, het districtsforum, kunnen deelnemers 1,1 miljoen euro verdelen over de twaalf meest gekozen thema's uit de startmomenten. Elk groepje van acht mensen kan zelf – bij consensus – ongeveer 1 miljoen euro verdelen. Ook hier is discussie en argumentatie belangrijk. Om dit geld te verdelen moeten ze samenwerken en elkaar overtuigen. Het verdelen van dit geld gebeurde in spelvorm. Elke deelnemer/speler aan de tafel krijgt in zijn eigen kleur 12 pokerchips die elk 10.000 euro waard zijn. De twaalf thema's die uit de startmomenten zijn gekozen liggen voor de spelers op tafel. Elke deelnemer mag zijn pokerchips inzetten op de thema's waar hij of zij in wil investeren. Maar er zijn twee belangrijke regels. Een thema is pas geldig als er minstens vier verschillende deelnemers aan een tafel op inzetten. Bovendien wordt het geld ook pas toegewezen aan een thema als er minstens 60.000 euro ligt op een thema. Op die manier worden de deelnemers gestimuleerd om samen te werken en argumenten aan te reiken om in te zetten op een thema.

Hoeveel er wordt ingezet op een thema is niet enkel afhankelijk van waar de prioriteiten van de deelnemers liggen. Ook van hoeveel een thema kost, hoeveel het nodig heeft om er zinvolle bestedingen mee te kunnen doen. Goede informatie is hier cruciaal. Deelnemers krijgen niet enkel uitgebreide informatie over wat een thema kost, maar voor de 12 overgebleven thema's ook de begroting zoals die al gepland is, inclusief alle projecten die al op de planning staan. Op die manier kunnen deelnemers inschatten of het wenselijk is om in dat thema nog extra te investeren.

Het resultaat van dit districtsforum, en van het traject van de burgerbegroting is dan de verhoudingsgewijze berekening van de verschillende tafels die hebben deelgenomen. Op die manier krijgen 12 concrete thema's geld. Deze bedragen worden ook zo ingeschreven in de begroting.

3. Projectronde

- Mensen en organisaties kunnen projecten indienen binnen de gekozen thema's en budgetten
- Inwoners van district Antwerpen beslissen welke projecten worden uitgevoerd

In de laatste ronde van de burgerbegroting hebben inwoners van district Antwerpen de mogelijkheid om projecten in te dienen binnen de thema's en de budgetten die in de eerdere rondes zijn bepaald.

De projectronde bevat drie stappen. In een eerste stap kunnen alle inwoners van het district projecten indienen. Zij koppelen deze projecten aan een thema dat geld gekregen heeft op het districtsforum.

Tijdens de tweede stap worden de projecten getoetst op haalbaarheid. Hier gaat het er vooral om of projecten zich binnen de districtsbevoegdheden bevinden, of zij bij het thema passen en of het totaalbudget dat aan een thema wordt toegewezen niet wordt overschreden.

Het sluitstuk van de burgerbegroting is het burgerbegrotingfestival. Hier moeten inwoners een keuze maken welke ingediende projecten met het budget worden uitgevoerd. Elk project krijgt een realistisch budget mee. Samen discussiëren bewoners in kleine groepjes en per thema over de projecten. Elke tafel maakt een rangschikking. Het project dat over alle tafels heen bovenaan de rangschikking staat, is geselecteerd en kan worden uitgevoerd. Deelnemers kiezen projecten binnen een thema tot het geld van dit thema op is.

Alle projecten worden binnen de tijd van één jaar uitgevoerd. Ondertussen wordt de nieuwe cyclus opgestart voor de burgerbegroting van het volgende jaar.

Bijlage 2

De vraagstukken waar het antwoord Burgerbegroting een passend antwoord kan zijn:

1. Doorzichtig

De wegen van de overheid zijn ondoorzichtig, neemt vaak net zulke ondoorzichtige keuzes. Je weet niet hoe en waar de keuzes op gebaseerd zijn. En je kunt de financiële consequenties van de keuzes niet overzien

2. Bewonersopvattingen

De ideeën en opvattingen van inwoners komen te vaak niet binnen of ze 'lekken weg'. Ze krijgen geen plek in de beleidskeuzes laat staan dat ze worden beschouwd als bouwsteen van beleid of dat er beleid om heen gebouwd wordt

3. Anders met minder

Het wordt steeds moeilijker om met krimpend overheidsbudget kwalitatief goede uitvoering te organiseren. Meer geld hebben we niet, dus moeten er andere oplossingen gefabriceerd worden om toch betaalbare en goede uitvoering te organiseren

4. Nabijheid Raad

De waarde van de raad als meest nabije democratische laag wordt te weinig ervaren door burgers. En ook niet het gevoel (en urgentie) bij de afwegingen die raadsleden als lokale bestuurders steeds weer opnieuw moeten maken om tot goede publieke keuzes te komen

5. Senseo oplossingen

De overheid, maatschappelijke partijen, bewoners, maar ook anderen (bedrijven, instellingen, verenigingen, etc...) komen te weinig tot collectieve oplossingen of slimme samen-ideeën (Senseo-oplossingen). Te veel gericht op deelbelangen en op silodenken, daardoor ontstaan er geen optimale oplossingen. Er is veel non-creativiteit bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken.

6. Cocreatie

Besturen die je niet alleen en zeker niet centralistisch. Er is vraag naar partnerschap en co-creatie. De ruimte tussen de lokale overheid en inwoners bij het maken van oplossingen en maken van keuzes is te groot. Het besmet elkaar niet in positieve zin.

7. Zelfsturing inwoners

Inwoners leven en functioneren in autonome gemeenschappen (dorpen, wijken, groepen). Ze zijn op zijn vaak sociaal en zeker mentaal eigenaar van hun groep. Dit wordt steeds meer ingeperkt door centraal beleid en gedrag van de overheid (leefregels, beeldkwaliteitsplannen, beheerniveau, etc...).

Het gaat primair om meer ruimte voor zelfregie en zelfbeschikking, zodat mensen in relatie met hun eigen burens of andere 'nabij', zelf keuzes kunnen maken voor de ontwikkelingen van hun dorp, wijk, groep. Heroveren van eigenaarschap.

8. Passende oplossingen

Te veel oplossingen zijn gemiddeld en bijna het resultaat van massaproductie (zelfde speeltuin, tegels, dagbesteding,...). Daarmee raken ze vaak net niet de kern van het lokale probleem en ze benutten ook niet de lokale potentie en bronnen om er echt een lokaal passende oplossing van te maken. Vaak anders, creatiever maar passend.

9. Hervervkiezing

Het is altijd de vraag of politici weer herkozen worden om hun politieke klus af te maken. Onderzoek van de Universiteit van Yale toont aan dat hoe meer een politicus loslaat en op een stimulerende manier overlaat aan de inwoners hoe groter de kans op hervervkiezing. Een burgerbegroting is een ultiem voorbeeld van stimulerend loslaten en de inwoners in charge te zetten.